

WŁADZA WYKONAWCZA W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

Pojęcia:

Prerogatywa – przywilej wynikający z zajmowanego stanowiska, sprawowanego urzędu. Wyłączne uprawnienia Prezydenta, na które nie potrzebuje on zgody premiera i ministrów. Konstytucja określa 30 prerogatyw Prezydenta RP, do których m.in. zaliczamy uprawnienia wobec parlamentu, uprawnienia jako głowy państwa. powoływanie najwyższych urzędników państwowych.

Kontrasygnata – wymóg podpisania przez premiera lub odpowiedniego ministra urzędowego aktu wydanego przez Prezydenta by nadać mu ważność. W Polsce prawo to przysługuje Premierowi.

Rozporządzenie – akt normatywny niższego rzędu niż ustawa, wydawany przez Prezydenta, Radę Ministrów, premiera bądź ministra, na podstawie konkretnego upoważnienia zawartego w ustawie, w celu jej wykonania.

Zarządzenie – akt normatywny wydawany przez organy władzy wykonawczej, zarządzenie ma charakter wykonawczy do konkretnej ustawy. Zwykle treścią zarządzeń są sprawy bardziej szczegółowe; zarządzenia muszą być ogłoszone w „Monitorze Polskim”. Zarządzenia wydają też organy administracji terenowej; są to zwykle zarządzenia porządkowe dotyczące spraw nagłych, administracyjnych bądź porządkowych.

Postanowienie – wiążąca decyzja

Stan wojenny – stan wojenny może wprowadzić prezydent RP na wniosek Rady Ministrów na całym terytorium państwa lub na jego części w razie zewnętrznego zagrożenia, zbrojnej napaści lub gdy z umowy międzynarodowej wynika zobowiązanie do wspólnej obrony przeciwko agresji. Stan wojenny wprowadza prezydent na mocy rozporządzenia, w ciągu 48 godzin przedstawia je sejmowi, który może je uchylić bezwzględną większością głosów (w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów). Skutkiem wprowadzenia stanu wojennego jest ograniczenie praw człowieka i praw i wolności obywatelskich, nie mogą one jednak dotyczyć godności człowieka, obywatelstwa, ochrony życia, humanitarnego traktowania, ponoszenia odpowiedzialności karnej, dostępu do sądu, dóbr osobistych, sumienia i religii, petycji, rodziny i dziecka.

Stan wyjątkowy – sytuacji zagrożenia ustroju państwa, bezpieczeństwa obywateli lub porządku publicznego Prezydent RP na wniosek Rady Ministrów może wprowadzić na określony czas (nie dłuższy niż 90 dni) stan wyjątkowy na całym terytorium kraju lub na jego części. Przedłużenie stanu wyjątkowego może nastąpić raz, za zgodą Sejmu i nie na dłużej niż 60 dni. Stan wyjątkowy wprowadza prezydent na mocy rozporządzenia.

Desygnacja – wskazanie kandydata na określone stanowisko lub urząd.

Akredytacja – uwierzytelnienie, potwierdzenie, że dana osoba, najczęściej ambasador, ma prawo do występowania w imieniu państwa, które reprezentuje.

Prawo łaski – akt łaski, darowanie lub złagodzenie kary orzeczonej prawomocnym wyrokiem sądowym. W Polsce prawo łaski przysługuje na mocy konstytucji, Prezydentowi RP. Nie stosuje się go wobec osób skazanych przez Trybunał Stanu.

Ratyfikacja – zatwierdzenie umowy międzynarodowej. W Polsce ratyfikacja umów międzynarodowych należy do kompetencji prezydenta.

Promulgacja – ogłoszenie ustawy lub innego aktu prawnego (akt normatywny) w urzędowym organie prasowym. Jest to warunek wejścia w życie aktu. W Polsce organami promulgacyjnymi są: Dziennik Ustaw RP, Dziennik Urzędowy RP „Monitor Polski” oraz wojewódzkie dzienniki urzędowe.

Weto ustawodawcze – sprzeciw wobec ustawy. Prawo weta ustawodawczego przysługuje w Polsce prezydentowi, który może odmówić podpisania ustawy. Sejm może przegłosować weto prezydenta.

Orędzie – publiczne oświadczenie głowy państwa.

Odpowiedzialność konstytucyjna – pociągnięcie najwyższych władz państwowych (prezydenta, rządu) do odpowiedzialności za działalność niezgodną z konstytucją przed Trybunał Stanu. Przewidziane prawem konsekwencje wyciągane w stosunku do osób zajmujących wysokie stanowiska w państwie, które podczas wykonywania swoich funkcji w sposób zawiniony naruszyły konstytucję lub inne ustawy. Odpowiedzialność konstytucyjną ponoszą prezydent,

premier, ministrowie oraz wyżsi urzędnicy administracji publicznej. Odpowiadają oni przed Trybunałem Stanu

Odpowiedzialność polityczna rządu – negatywna ocena polityki rządu lub działalności jego członków, powodująca odwołanie ze stanowisk, w systemie parlamentarno-gabinetowym przez uchwalenie wotum nieufności lub odmówienie wotum zaufania przez parlament.

Zasady wyborów Prezydenta RP

- Prezydent jest wybierany przez naród w wyborach powszechnych, równych, bezpośrednich i tajnych na kadencję 5-o letnią. Ponownie może być wybrany tylko raz.
- Prezydentem może zostać każdy obywatel polski, który ukończył 35 rok życia i posiada pełnię praw wyborczych.
- Prawo zgłaszania kandydatów na stanowisko prezydenta przysługuje organizacjom politycznym, społecznym oraz grupie co najmniej 100 tys. obywateli (podpisy).
- Wybory są przeprowadzane w sposób większościowy – za wybranego uważa się kandydata, który otrzymał więcej niż połowę ważnych głosów (nie liczy się frekwencja wyborcza). Jeżeli żaden z kandydatów nie uzyskał wymaganej większości, przeprowadza się II turę wyborów, 14 dni po pierwszej. Do II tury przechodzi 2 kandydatów, którzy w pierwszej turze uzyskali największą liczbę głosów.. Wygrywa ten kandydat, który uzyskał większą ilość ważnych głosów (nie ważne czy przekroczy próg 50%).
- Ważność wyboru stwierdza Sąd Najwyższy

Warunki opróżnienia urzędu Prezydenta RP

Opróżnienie urzędu Prezydenta może nastąpić wskutek:

- śmierci
- zrzeczenia się urzędu
- uznanie przez Zgromadzenie Narodowe trwałej niezdolności do sprawowania urzędu ze względu na stan zdrowia. Uchwała musi być podjęta większością
- złożenia z urzędu orzeczeniem Trybunału Stanu. Jest to związane z ponoszoną przez Prezydenta odpowiedzialności konstytucyjnej. Za łamanie Konstytucji Prezydenta można postawić w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu. Decyzję taką podejmuje Zgromadzenie Narodowe większością 2/3 głosów ustawowej liczby członków na wniosek 140 parlamentarzystów

Prezydent może przejściowo nie pełnić swoich obowiązków, wówczas jego funkcje przejmuje marszałek Sejmu.

Kompetencje prezydenta RP:

a) jako głowy państwa

- nadaje obywatelstwo polskie
- nadaje ordery i odznaczenia
- nadaje tytuły naukowe profesora zwyczajnego
- ma prawo łaski

b) w stosunku do Sejmu i Senatu

- zarządza wybory do Sejmu i Senatu
- zwołuje pierwsze posiedzenie Sejmu i Senatu
- wyznacza marszałków seniorów
- ma prawo rozwiązać parlament w przypadkach:
 - (1) jeżeli w ciągu 4 miesięcy od dnia złożenia Sejmowi projektu ustawy budżetowej nie zostanie ona uchwalona przez Sejm
 - (2) w razie nie powołania rządu po trzech nieudanych próbach
- podpisuje ustawy i zarządza ich ogłoszenie w Dzienniku Ustaw
- posiada prawo weta ustawodawczego
- ma prawo wystąpić do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności ustawy z Konstytucją
- ma prawo inicjatywy ustawodawczej
- wydaje rozporządzenia i zarządzenia w celu wykonania ustaw

c) wobec Rady Ministrów

- desygnuje premiera a na jego wniosek ministrów, na wniosek premiera dokonuje zmian w składzie rządu
- występuje z wnioskiem do Sejmu o pociągnięcie członka rządu do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu
- w określonych przypadkach zwołuje nadzwyczajne posiedzenie rządu, któremu przewodniczy (Jest to Rada Gabinetowa – nie przysługują jej kompetencje Rady Ministrów)

d) wobec władzy sądowniczej

- powołuje sędziów na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa
- powołuje prezesów Naczelnego Sądu Administracyjnego, Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego oraz 1 członka Krajowej rady Sądownictwa

e) w zakresie zwierzchnictwa Sił Zbrojnych, obronności i bezpieczeństwa państwa

- w razie niebezpieczeństwa zewnętrznego podejmuje decyzję o wprowadzeniu na części lub na całości terytorium państwa stanu wojennego
- może ogłosić częściową lub powszechną mobilizację i wydaje decyzję o użyciu sił zbrojnych do obrony kraju
- jest zwierzchnikiem sił zbrojnych
- obsadza najwyższe stanowiska w siłach zbrojnych – w porozumieniu lub na wniosek ministra obrony narodowej
- w razie wewnętrznego zagrożenia państwa lub klęski żywiołowej może wprowadzić na czas określony (3 miesiące) stan wyjątkowy.
- mianuje Naczelnego Wodza na czas wojny
- organem doradczym Prezydenta w zakresie wewnętrznego i zewnętrznego bezpieczeństwa jest Rada Bezpieczeństwa Narodowego

f) w zakresie spraw zagranicznych

- jest najwyższym reprezentantem państwa w stosunkach zagranicznych
- ratyfikuje i wypowiada traktaty i umowy międzynarodowe
- mianuje i odwołuje przedstawicieli RP (ambasadorów)
- przyjmuje listy uwierzytelniające od akredytowanych przedstawicieli innych państw
- podczas przerwy w obradach Sejmu może podjąć decyzję o stanie wojny

Odpowiedzialność Prezydenta.

Prezydent RP ponosi odpowiedzialność konstytucyjną lecz nie ponosi odpowiedzialności politycznej. Za złamanie ustawy bądź konstytucji może być pociągnięty do odpowiedzialności przed Trybunał Stanu. Decyzję o postawieniu Prezydenta przed Trybunałem Stanu podejmuje Zgromadzenie Narodowe większością 2/3 głosów.

Prezydenci od 1989 r.

Wojciech Jaruzelski	Prezydent PRL i RP 1989 – 1990	<ul style="list-style-type: none">▪ wybrany przez Zgromadzenie Narodowe, na mocy postanowień Okrągłego Stołu, większością 1 głosu▪ kadencja 7 lat▪ podał się do dymisji w 1990 r.
Lech Wałęsa	Prezydent III RP 1990 – 1995	<ul style="list-style-type: none">▪ wybrany w wyborach powszechnych▪ przekazał mu insygnia prezydenckie ostatni Prezydent na Uchodźstwie Ryszard Kaczorowski▪ Polska stała się członkiem Rady Europy – 1991▪ Polska podpisała z EWG układ o stowarzyszeniu▪ 1991 – powstanie Grupy Wyszehradzkiej▪ 1992 – Polska oficjalnie zadeklarowała chęć wstąpienia do NATO
Aleksander Kwaśniewski	Prezydent III RP 1995 – 2000 2000 – 2005	<ul style="list-style-type: none">▪ 1999 – reforma administracyjna – wprowadzenie trójstopniowego podziału terytorialnego; powstają samorządy▪ 1999 – wejście Polski do NATO

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2004 – wejście Polski do UE
Lech Kaczyński	2005 – 2010	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2009 – ratyfikował traktat lizboński

Tryb powoływania i odwoływania Rady Ministrów

W skład Rady Ministrów wchodzi Prezes Rady Ministrów (premier), wiceprezesa Rady Ministrów, ministrowie oraz przewodniczący określonych w ustawie komitetów (obecnie Komitetu Badań Naukowych i Komitetu Integracji Europejskiej). Rada Ministrów działa kolegiąlnie.

Powoływanie rządu – Prezydent desygnuje (mianuje) premiera a na jego wniosek ministrów. Premierem zostaje najczęściej lider partii, która uzyskała najwięcej miejsc w parlamencie lub lider partii, która ma najsilniejszą pozycję w koalicji.

- (1) Rząd powołany zostaje w ciągu 14 dni od pierwszego posiedzenia Sejmu lub dymisji poprzedniego rządu. Premier powinien w ciągu 14 dni od momentu powołania rządu przez Prezydenta przedstawić jego program (expose premiera) i zwrócić się do Sejmu o udzielenie mu wotum zaufania. Sejm uchwała wotum zaufania bezwzględną większością głosów.
- (2) Jeżeli rząd nie uzyska wotum zaufania Sejmu, Sejm może wskazać premiera, który dobiera sobie ministrów – ma na to 14 dni. Sejm wyłania rząd bezwzględną większością głosów. Może się jednak zdarzyć, że Sejm nie wyłoni rządu w ciągu tego okresu..
- (3) Inicjatywa ponownie wraca do Prezydenta, który w ciągu kolejnych 14 dni powołuje nowy rząd. By ten rząd się utrzymał wystarczy uzyskanie wotum zaufania Sejmu zwykłą większością głosów.
- (4) W razie nie uzyskania wotum zaufania Prezydent rozwiązuje Sejm i Senat i zarządza nowe wybory.

Różnicę między odpowiedzialnością polityczną a konstytucyjną członków Rady Ministrów

Rada Ministrów ponosi odpowiedzialność polityczną przed Sejmem za swoją działalność. Może zostać odwołana przez Sejm za podejmowane decyzje (negatywna ocena działalności rządu).

Premier wraz z rządem podają się do dymisji :

- (1) gdy ukonstytuuje się nowy Sejm
- (2) gdy Sejm nie udzieli nowemu rządowi wotum zaufania
- (3) gdy Sejm uchwała **wotum nieufności wobec rządu – na wniosek 46 posłów, uchwała o wotum nieufności musi zostać podjęta bezwzględną większością głosów**. Wniosek powinien zawierać nazwisko kandydata na premiera i może być głosowany po upływie 7 dni od momentu zgłoszenia. W razie odrzucenia wniosku powtórny wniosek o wotum nieufności może być zgłoszony dopiero po upływie 3 miesięcy (**wyjątek – gdy z wnioskiem wystąpi 115 posłów – 1/4 ustawowej liczby posłów**). Jest to tzw. konstruktywne wotum nieufności. Wówczas jednocześnie wybiera się nowego premiera)
- (4) gdy premier razem z rządem rezygnują z pełnienia swoich funkcji. Premier składa dymisję na ręce Prezydenta. W przypadku rezygnacji premiera prezydent może odmówić dymisji (rząd Belki – maj 2005).

Poszczególni ministrowie ponoszą odpowiedzialność polityczną indywidualną – można zgłosić wotum nieufności wobec określonego ministra. Wniosek musi być zgłoszony przez co najmniej 69 posłów.

Premier i ministrowie ponoszą odpowiedzialność konstytucyjną – za naruszenie konstytucji lub ustaw oraz za popełnienie przestępstwa. Wniosek o pociągnięcie członka rządu do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu może zgłosić prezydent lub 115 posłów, a uchwałę podejmuje Sejm większością 3/5 ustawowej liczby posłów (276 głosów) W sprawach tych orzeka Trybunał Stanu.

Trybunał Stanu może orzec:

- złożenie z urzędu,
- utratę praw wyborczych,
- zakaz zajmowania stanowisk w aparacie państwowym i w organizacjach społecznych,
- utratę orderów i oznaczeń
- może również poprzestać na stwierdzeniu winy bez wymierzania kary.

Kompetencje Rady Ministrów

Rada Ministrów:

- prowadzi politykę wewnętrzną i zagraniczną Rzeczypospolitej
- zapewnia wykonanie ustaw i wydaje rozporządzenia
- kieruje całością administracji rządowej oraz koordynuje jej działania
- sporządza projekt budżetu państwa i innych centralnych planów finansowych oraz kieruje wykonaniem
- sprawuje ogólne kierownictwo w dziedzinie obronności
- nadzoruje działania samorządu terytorialnego